

Βιοτέχνη: δεοντολογικό πλαίσιο παραγωγής και διαχείρισης **Συμβολή στο σχετικό ερευνητικό έργο του ΤΕΙ Αθήνας**

Η Βιοτέχνη είναι μία σύγχρονη μορφή καλλιτεχνικής έκφρασης η οποία προκαλεί λόγω της χρήσης βιολογικών υλικών στις εφαρμογές της. Ένα βασικό πεδίο έρευνας της Βιοτέχνης είναι το ανθρώπινο σώμα, η δυνατότητα εξερεύνησής του, μεταμόρφωσής του και αλλαγής των ορίων του ή ακόμα και της αρχιτεκτονικής του. Πολύ συχνή είναι η χρήση των ανθρώπινων ιστών και γενικότερα των βιολογικών υλικών στη Βιοτέχνη. Ωστόσο, η χρήση του ανθρώπινου σώματος, των βιολογικών υλικών και ειδικότερα των ανθρώπινων υπολειμμάτων εγείρει κοινωνικά, θρησκευτικά, νομικά και ηθικά ζητήματα που σχετίζονται με την ελευθερία της έκφρασης, την αυτοδιάθεση, την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και τους θεσμοθετημένους ή μη κώδικες δεοντολογίας και ηθικής. Επιπλέον, εγείρονται θέματα διαχείρισης των έργων Βιοτέχνης από πολιτιστικούς φορείς και κοινωνικές ομάδες, καθώς τα υλικά αυτά είναι φορείς ισχυρών άυλων αξιών και ιδεών.

Συνέντευξη Μητροπολίτου Αλεξανδρουπόλεως Ανθίμου

1. Πιστεύετε ότι θα πρέπει να λαμβάνονται κάποια ιδιαίτερα μέτρα διαχείρισης των ανθρώπινων υπολειμμάτων που εκτίθενται σε μουσειακούς χώρους; Στην περίπτωση των Αγίων λειψάνων που εκτίθενται για προσκυνηματικούς σκοπούς, λαμβάνονται ή θα έπρεπε να λαμβάνονται κάποια μέτρα προστασίας και διαχείρισης;

Φαντάζομαι ότι, με την έννοια «ανθρώπινο υπόλειμμα», εννοείτε το απομεινάρι του ανθρωπίνου σώματος. Στην πίστη μας το σώμα συμμερίζεται την ψυχή στην πορεία του ενιαίου ψυχοσωματικού ανθρώπου προς την αγιότητα. Τα λείψανα των αγίων μας δεν εκτίθενται στους Ναούς μας ως μουσειακά αντικείμενα, αλλά ως φορείς του Αγίου Πνεύματος. Αυτό το Άγιο Πνεύμα, όταν εφελκύεται από τον άνθρωπο, γεμίζει τόσο την ψυχή του όσο και το σώμα του. Δεν επιδιώκουμε, λοιπόν, την «προστασία» των λειψάνων ή την «διαχείρισή» τους, αλλά προσφεύγουμε σ' αυτά, ώστε να κατανοήσουμε βαθύτερα την ευθύνη που έχουμε

και για το σώμα μας (όπως και για την ψυχή μας). Μην ξεχνάτε ότι ο Χριστός ήρθε στον κόσμο για να πεθάνει, προκειμένου να αναστηθεί και το ανθρώπινο σώμα.

2. Θεωρείτε ότι η χρήση βιολογικών υλικών και ιδιαίτερα ανθρωπίνων ιστών σε έργα τέχνης εναντιώνεται στις θρησκευτικές πεποιθήσεις/αντιλήψεις;

Οι θρησκευτικές πεποιθήσεις δεν μ' ενδιαφέρει τι φρονούν, όμως η Εκκλησία έχει πολύ «ανεβάσει» την αξία του ανθρωπίνου σώματος και όλων ανεξαιρέτως των βιολογικών υλικών του. Η Εκκλησία έχει άποψη και για την τέχνη: θεωρεί ότι είναι η οποιαδήποτε ανθρώπινη έκφραση προΐδεάζει για την τέλεια ομορφιά του Θεού και των έργων του. Το ανθρώπινο σώμα είναι το θαυμαστό καλλιτέχνημα του Δημιουργού Θεού και κάθε κατάχρησή του καταστρέφει τη θεϊκή δημιουργία. Η αυθαίρετη χρήση βιολογικών υλικών και ανθρωπίνων ιστών από «καλλιτέχνες» δεν είναι τέχνη, αλλά κακοτεχνία. Ενώ αντίθετα η τίμια χρήση των υλικών και των ιστών αυτών από την θεραπευτική ιατρική, είναι ευλογία.

3. Πώς νομίζετε ότι πρέπει να οριοθετείται η ελευθερία της τέχνης όσον αφορά στη χρήση βιολογικών υλικών για καλλιτεχνικούς σκοπούς σε σχέση με τις αξίες της Ορθοδοξίας;

Στις αξίες της Ορθοδοξίας συμποσούνται οι πανανθρώπινες αξίες της ζωής. Στην πίστη μας καλλιεργούνται όλες οι καλές τέχνες. Η ζωή του Ορθοδόξου Χριστιανού κυλάει μέσα στην ομορφιά (ποίηση, μουσική, χρώματα, εικόνες, λουλούδια, τελετές, τυπικό). Όμως, ο Γκαίτε σωστά έλεγε: «δεν υπάρχει τίποτε πιο τρομακτικό από την φαντασία χωρίς γούστο». Η χρήση βιολογικών υλικών για καλλιτεχνικούς σκοπούς, οπωσδήποτε δεν έχει γούστο και είναι αποτρόπαιος εφιάλτης. Πως αλλιώς να χαρακτηρίσω το αφτί ενός νεκρού ανθρώπου «κολλημένο» στο μπράτσο ενός ζωντανού! Η «καλλιτεχνία» αυτή δεν θα καταξιωθεί ποτέ στην παγκόσμια τέχνη (όπως δεν καταξιώθηκε το tattoo) και θα μπολιάσει στον πολιτισμό μας «θανατίλα».

4. Υπάρχουν θεσμοθετημένοι κανόνες, αρχές, κώδικες στην Ορθόδοξη Εκκλησία, οι οποίοι να οριοθετούν τη χρήση ανθρωπίνων υπολειμμάτων και ιστών για σκοπούς πέραν των εκκλησιαστικών;

Οι αρχές της Ορθοδόξου Εκκλησίας διακονούν τον άνθρωπο και τις πραγματικές του ανάγκες, καλλιεργούν την αγάπη του ως προσφορά στον συνάνθρωπο, προκειμένου μέσω αυτής να συναντήσουμε το Θεό. Για την Εκκλησία μας κάθε υπόλειμμα είναι σεβαστό και γι' αυτό, θαμμένο το σηματοδοτούμε με μνήμα και ως λείψανο το ασπαζόμαστε ως ιερό. Αντί, λοιπόν, να σας παραθέσω την υψηλή διδασκαλία μας για την αξία της ανθρώπινης ζωής και του ανθρωπίνου σώματος, θα σας θυμίσω το στίχο του Κωστή Παλαμά: «όλα του ανθρώπου είν' ιερά, με το συμπάθιο είν' όλα».

5. Σε ποιο βαθμό η Εκκλησία συμφωνεί ή διαφωνεί και για ποιους λόγους με τη χρήση και μεταμόρφωση του ανθρωπίνου σώματος για σκοπούς που εξυπηρετούν την τέχνη (μεταλλάξεις, υβριδοποίηση, εμφυτεύματα κλπ);

Σε κανένα βαθμό δεν μπορούμε να συμφωνήσουμε. Κάθε μορφή ανθρώπου είναι «κατ' εικόνα» Θεού και καλούμαστε να την ανεξίτηλα στο «καθ' ομοίωσίν» του. Η κούρσα της ομορφιάς που τρελαίνει τους σημερινούς ανθρώπους και η μανία της μακροζωΐας, οφείλονται στο γεγονός ότι ο άνθρωπος της εποχής μας δεν συμβιβάζεται με τα όριά του και με τις προδιαγραφές του. Για την πίστη μας, η πραγματική ομορφιά κρύβεται στην ψυχή και είναι στο χέρι μας να την διατηρήσουμε αναλλοίωτη. Προσπάθειες να καλυφθούν γέριες ψυχές μέσα σε φτιασιδωμένα πρόσωπα και ρυτιδιασμένα σώματα, καταντούν γελοίες. Η κάθε ηλικία έχει τη γοητεία της και δίνει το μήνυμά της. Εξάλλου, είτε μας αρέσει είτε όχι, θα πεθάνουμε μια μέρα. Όμως, θέλουμε δεν θέλουμε θα αναστηθούμε κάποτε και θα είμαστε σε ηλικία περίπου 33 ετών «τῆ μορφῆ ὡραῖοι».